

บทเทศน์และข้อคิด วันเสาร์ที่ 26 กันยายน 2026

ระลึกถึงนักบุญคอสมาและดาเมียน มรณสักขี ศต. 3-4

บทอ่านประจำวันนี้: ปญจ 11:9-12:8; สดต 90; ลก 9:43ข-45

เรื่องเล่าเก่าแก่เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับ “**นักบุญคอสมาและดาเมียน**” สองพี่น้องฝาแฝดซึ่งเป็นแพทย์รักษาคนไข้โดยไม่คิดเงิน

วันหนึ่ง หญิงคนหนึ่งชื่อ “ปัลลาเดีย” ป่วยเป็นโรคเรื้อรังมานาน เมื่อได้รับการรักษาจนหาย นางอยากตอบแทนน้ำใจ แต่แพทย์ทั้งสองยืนยันว่า “**เราไม่รับเงิน เพราะสิ่งที่เราได้รับมาเปล่า ๆ เราก็ให้เปล่า ๆ**” หญิงคนนั้นจึงนำไข่มุกสามฟองมามอบให้ ดาเมียนปฏิเสธ แต่นางวิงวอนว่า “โปรดรับไว้เถิด มิใช่เพราะเป็นค่ารักษา แต่รับไว้ในพระนามของพระเยซูเจ้า” ดาเมียนจึงยอมรับไข่มุกสามฟองนั้น เมื่อคอสมาทราบเรื่อง เขาโกรธมาก เพราะคิดว่าน้องชายผิดคำสัญญาที่จะไม่รับค่าตอบแทน ถึงกับกล่าวว่า “เมื่อเราตาย อย่าฝังเราสองคนไว้ด้วยกัน!” แต่ตามตำนานเล่าว่า หลังจากทั้งสองเป็นมรณสักขี มีอุฐัตวหนึ่งร้องเป็นเสียงมนุษย์ว่า “จงฝังทั้งสองไว้ด้วยกันเถิด เพราะดาเมียนไม่ได้รับไข่มุกเพราะความโลภ แต่รับไว้เพื่อไม่ทำร้ายน้ำใจของหญิงผู้นั้น”

เรื่องนี้อาจเป็นตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา แต่แฝงความจริงที่ลึกซึ้งมาก นั่นคือ บางครั้งเราเคร่งครัดกับหลักการจนลืมหัวใจของมนุษย์ เรายุติภาณุได้ แต่กลับทำให้คนเจ็บปวด นักบุญไม่ใช่คนที่เพียงทำทุกอย่าง “ถูกต้อง” แต่คือคนที่รู้ว่า เมื่อใดควรรักษาหลักการ และเมื่อใดควรรักษาหัวใจของคน

แพทย์ที่ไม่รับเงิน

นักบุญคอสมาและดาเมียนเป็นมรณสักขีในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 4 ตามธรรมเนียม ประเพณี ท่านเป็นพี่น้องกันและประกอบวิชาชีพแพทย์ในแถบซีเรียและเอเชียไมเนอร์ ทั้งสองได้รับสมญานามภาษากรีกว่า *Anargyroi* แปลว่า “ผู้ไม่มีเงิน” หรือ “แพทย์

ผู้ไม่รับค่าตอบแทน” ท่านไม่ได้รังเกียจเงิน และไม่ได้สอนว่าแพทย์ไม่ควรได้รับค่าตอบแทน แต่ชีวิตของท่านประกาศว่า ชีวิตมนุษย์มีค่ามากกว่าราคา คนป่วยคือบุคคล ไม่ใช่ลูกค้า และการรักษาคือพันธกิจ ไม่ใช่เพียงธุรกิจ

ทั้งสองรักษาร่างกายด้วยความรู้ทางการแพทย์ และรักษาจิตใจด้วยความเมตตาของพระเยซูเจ้า การดูแลคนไข้จึงกลายเป็นการประกาศพระวรสารโดยไม่ต้องยื่นเทศน์บนธรรมาสน์

ภายหลังท่านยอมสละชีวิตในช่วงการเบียดเบียนคริสตชน เรื่องเล่าโบราณ โดยเฉพาะตำนานในยุคกลาง เพิ่มรายละเอียดว่า พวกท่านเคยถูกโยนลงในกองไฟ ถูกขว้างด้วยก้อนหิน และถูกยิงด้วยลูกธนู แต่ไม่เป็นอันตราย จนในที่สุดผู้ปกครองสั่งให้ตัดศีรษะ ชื่อของท่านได้รับการเคารพอย่างกว้างขวางทั้งในพระศาสนจักรตะวันออกและตะวันตก พระสันตะปาปาเฟลิซที่ 4 ทรงสร้างมหาวิหารถวายแด่ท่านในกรุงโรมราวคริสต์ศตวรรษที่ 6 และที่พิเศษมากคือ ชื่อ “คอสม่าและดาเมียน” ยังคงถูกกล่าวในบทขอบพระคุณศีลมหาสนิทที่หนึ่ง หรือ Roman Canon มาจนถึงปัจจุบัน

“จงชื่นชมยินดีในวัยหนุ่ม แต่จงระลึกถึงพระผู้สร้าง”

บทอ่านจากหนังสือปัญญาจารย์วันนี้กล่าวกับคนหนุ่มสาวว่า จงชื่นชมยินดีกับชีวิต แต่จงระลึกถึงพระผู้สร้าง ก่อนที่วัยชราและวันที่ยากลำบากจะมาถึง

ถ้อยคำนี้มีได้สอนให้เรากลัวความตาย แต่สอนว่า อย่ารอให้ใกล้ตาย แล้วจึงเริ่มใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย คนจำนวนมากพูดว่า

“เมื่อมีเวลามากกว่านี้ ฉันจะดูแลพ่อแม่”

“เมื่อมีเงินมากกว่านี้ ฉันจะช่วยคนจน”

“เมื่อเกษียณแล้ว ฉันจะกลับมาหาพระเจ้า”

“เมื่อปัญหาทุกอย่างหมดไป ฉันจะเริ่มมีความสุข”

แต่ปัญญาจารย์เตือนเราว่า วันหนึ่งมือจะสั้น ดวงตาจะพร่ามัว หูจะฟังไม่ชัด และร่างกายจะกลับไปสู่ผงคลี ชีวิตไม่ได้อยู่กับเราตลอดไป

คอสมาและดาเมียนไม่ได้รอให้ตนร่ำรวยก่อนจึงช่วยคน, ไม่ได้รอให้บ้านเมืองสงบก่อนจึงเป็นคริสตชน, และไม่ได้รอให้ปลอดภัยก่อนจึงประกาศความเชื่อ, ท่านใช้สิ่งที่มีอยู่ในวันนี้—ความรู้ มือสองข้าง เวลา และหัวใจ—เพื่อรักษาผู้อื่น

คำถามสำคัญจึงไม่ใช่ “เราจะมีชีวิตอยู่อีกนานเท่าใด?” แต่คือ “วันนี้ ชีวิตของเราทำให้ใครมีชีวิตขึ้นมาบ้าง?”

พระเยซูเจ้าทรงรักษาโลกด้วยบาดแผลของพระองค์

ในพระวรสาร ประชาชนกำลังประหลาดใจในพระอำนาจของพระเยซูเจ้า แต่พระองค์กลับตรัสกับบรรดาศิษย์ว่า “บุตรแห่งมนุษย์กำลังจะถูกมอบในมือของมนุษย์” ขณะที่ทุกคนมองเห็นความสำเร็จ พระเยซูเจ้าทอดพระเนตรเห็นไม้กางเขน ขณะที่ประชาชนต้องการพระเมสสิยาห์ผู้ทรงอำนาจ พระองค์กลับเลือกเป็นพระผู้ช่วยให้รอดที่ยอมถูกทำร้าย นี่คือธรรมล้ำลึกของพระวรสาร พระเยซูเจ้าไม่ได้รักษาโลกจากระยะไกล แต่เสด็จเข้าไปอยู่ในบาดแผลของโลก พระองค์มิได้เพียงแต่ต้องบาดแผลของเรา แต่ทรงยอมรับบาดแผลไว้บนพระวรกายของพระองค์

คอสมาและดาเมียนเข้าใจความจริงนี้ดี พวกเขาไม่ใช่เพียง “ผู้รักษา” แต่ในที่สุดกลายเป็น “ผู้บาดเจ็บ” และเป็นมรณสักขี เพราะผู้ที่รักอย่างแท้จริง ย่อมไม่อาจยืนดูความทุกข์อยู่ไกลๆ ได้

โลกปัจจุบันมีแพทย์มากขึ้น แต่ยังขาดผู้เยียวยา

วันนี้มนุษย์มีเครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัย เราผ่าตัดด้วยหุ่นยนต์ วิเคราะห์โรคด้วยปัญญาประดิษฐ์ และมียาที่คนสมัยโบราณไม่อาจจินตนาการถึง แต่ในขณะเดียวกัน ยังมีคนจำนวนมากที่ไม่มีใครรับฟัง, มีผู้สูงอายุที่ได้รับยาครบทุกเม็ด แต่ไม่มีใครนั่งข้างเตียง, มีผู้ป่วยทางใจที่ดูแข็งแรงภายนอก แต่ภายในกำลังร้องขอความช่วยเหลือ บางครั้งสิ่งที่คนป่วยต้องการ มิใช่คำตอบ แต่คือใครสักคนที่ไม่หนีไปไหน เราทุกคนอาจไม่ใช่แพทย์ แต่เราทุกคนเป็น “ผู้เยียวยา” ได้

- คำพูดที่อ่อนโยน รักษาคนที่กำลังท้อแท้
- การให้อภัย รักษาครอบครัวที่แตกร้าง

- การรับฟังโดยไม่ตัดสิน รักษาคนที่รู้สึกไร้ค่า
- การไปเยี่ยมคนป่วย รักษาความโดดเดี่ยว
- การยื่นมือช่วยเหลือโดยไม่ประกาศให้ใครรู้ รักษาศักดิ์ศรีของคนยากจน

ข้อคิดสำหรับพระศาสนจักร

นักบุญคอสมาและดาเมียนเตือนพระศาสนจักรว่า เราไม่ได้รับเรียกให้เป็นเพียง “สถานที่ของคนดี” แต่ต้องเป็น “โรงพยาบาลสนามสำหรับคนบาดเจ็บ” ถ้าผู้มีบาดแผลเข้ามาในวัด แล้วได้ยินแต่คำตำหนิ แสดงว่าเราอาจวินิจฉัยโรคถูก แต่ให้ยาผิด ถ้าคนทำผิดเข้ามา แล้วเราทำให้เขารู้สึกว่าไม่มีวันเริ่มต้นใหม่ได้ เราอาจปกป้องความจริง แต่ไม่ได้ประกาศพระเมตตา

ถ้าคนยากจนต้องพิสูจน์ความทุกข์ของตนหลายครั้ง ก่อนจะได้รับความช่วยเหลือ เราอาจมีระบบที่ดี แต่กำลังสูญเสียหัวใจของพระเยซูเจ้า

แน่นอน พระศาสนจักรต้องสอนความจริง แต่ความจริงของพระเยซูเจ้าไม่ใช่มีดที่ใช้กรีดคนให้เจ็บยิ่งขึ้น ความจริงต้องเป็นมิดของศัลยแพทย์—กรีดเพื่อรักษา ไม่ใช่กรีดเพื่อประณาม

สรุปข้อคิดในวันนี้: เมื่อสิ้นสุดวันนี้ เราอาจถามตนเองง่าย ๆ สามข้อว่า

วันนี้ฉันทำให้ใครเจ็บ เพราะคำพูดของฉันหรือไม่?

วันนี้มีใครกำลังเจ็บ ซึ่งฉันมองข้ามไปหรือไม่?

และวันนี้ฉันจะเป็น “ยา” ของพระเจ้าสำหรับใครได้บ้าง?

บางทีเราอาจไม่มีเงินมาก ไม่มีความรู้ทางการแพทย์ และไม่มีอำนาจเปลี่ยนโลก แต่เราทุกคนมีสิ่งหนึ่งที่สามารถมอบให้ได้โดยไม่หมด คือหัวใจที่เมตตา

ขอให้นักบุญคอสมาและดาเมียนช่วยเราให้ใช้ชีวิตก่อนที่จะเวลาจะผ่านไป ให้เรารักษาคนโดยไม่คิดว่าเขาจะตอบแทนอะไร และให้พระศาสนจักรของเราเป็นบ้านซึ่งคนบาดเจ็บไม่กลัวที่จะเดินเข้ามา เพราะในวันสุดท้าย พระเจ้าอาจไม่ทรงถามเราว่า “เจ้ารักษาคนหายกี่คน?” แต่พระองค์จะทรงถามว่า “เมื่อเราเจ็บป่วย เจ้าอยู่ข้างเราหรือไม่?”

นักบุญคอสมาและดาเมียน โปรตวิงวอนเพื่อข้าพเจ้าทั้งหลายเทอญ อาเมน

(วิษณุ ธัญญอนันต์ เจ้าอาวาสวัดเชนต์จอห์น ลาดพร้าว กรุงเทพฯ)

อยากเล่าตำนานที่น่าสนใจ (ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ แต่บอกเล่ากันมา)

เล่ากันว่า มีสัปเหร่อหรือผู้ดูแลวัดคนหนึ่งในกรุงโรม ซึ่งรับใช้ในวัดที่ถวายเป็นแด่ **นักบุญคอสมาและดาเมียน** เขาป่วยเป็นโรคร้ายแรงที่ขา บางสำนวนบอกว่าเป็นมะเร็ง บางสำนวนว่าเป็นเนื้องอกหรือแผลเรื้อรัง จนแพทย์ไม่สามารถรักษาได้

ชายผู้นี้มีความศรัทธาต่อนักบุญทั้งสองมาก เขาจึงสวดภาวนาขอให้ท่านช่วยเหลือคืนหนึ่ง ขณะที่เขาลับ เขาฝันเห็นนักบุญคอสมาและดาเมียนปรากฏมาในเครื่องแต่งกายของแพทย์ นักบุญองค์หนึ่งตรวจดูขาที่เน่าเสีย แล้วกล่าวว่า “เราต้องตัดขาที่ป่วยนี้ออก แต่เราจะหาขาที่แข็งแรงจากที่ไหนมาแทน?” อีกองค์หนึ่งตอบว่า “วันนี้มีชายชาวเอธิโอเปียผู้หนึ่งเพิ่งเสียชีวิตและถูกฝังไว้ ไปนำขาของเขามาเถิด”

จากนั้น นักบุญทั้งสองจึงนำขาของชายชาวเอธิโอเปียมาต่อให้ผู้ป่วย และนำขาที่เป็นโรคของผู้ป่วยไปวางไว้กับร่างของผู้ตายในหลุมศพ เมื่อผู้ป่วยตื่นขึ้น เขาพบว่าความเจ็บปวดหายไป และขาที่เคยเป็นโรคได้กลายเป็นขาที่แข็งแรง แต่มีผิวสีดำ เมื่อผู้คนไปเปิดหลุมศพของชายชาวเอธิโอเปีย ก็พบว่าขาที่เป็นโรคของผู้ป่วยถูกวางไว้กับร่างนั้นจริง ๆ เรื่องนี้ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางผ่านหนังสือ ตำนานทองคำ หรือ *Golden Legend* ของยาโกบัส เดอ โวราจิเน ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 และกลายเป็นหัวข้อยอดนิยมในภาพเขียนยุคกลางและเรอเนซองส์ โดยเฉพาะภาพของฟราอันเจลิโกราว ค.ศ. 1440

“ขาดำ” หมายความว่าอย่างไร

คำว่า “ขาดำ” ในชื่อตำนาน มิได้หมายถึงขาที่เน่าจนดำ แต่หมายถึง ขาของชายผิวดำชาวเอธิโอเปีย ซึ่งตามตำนานถูกนำมาต่อให้ชายชาวยุโรปผิวขาว

ในความเข้าใจของคนยุคกลาง จุดประสงค์หลักของเรื่องคือแสดงว่า

- นักบุญทั้งสองยังคงทำหน้าที่เป็นแพทย์จากสวรรค์
- พระเจ้าทรงสามารถรักษาสິงที่มนุษย์คิดว่ารักษาไม่ได้
- ความแตกต่างทางเชื้อชาติไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของพระพรหมทาน
- ร่างกายมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี และในพระเยซูเจ้า มนุษยชาติเป็นกายเดียวกัน

นักประวัติศาสตร์ศิลป์บางคนชี้ว่า สำหรับผู้ชมราวคริสต์ศตวรรษที่ 15 สิ่งสำคัญอาจไม่ใช่ว่าขานั้นมีสีดำ แต่คือขานั้นเป็นของคริสตชนหรือไม่ แสดงให้เห็นว่าเรื่องนี้ถูกมองผ่านกรอบความเชื่อเรื่อง “พระกายเดียวกันในพระเยซูเจ้า”

ตำนานนี้ไม่ใช่รายงานทางการแพทย์หรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ตรวจสอบได้ และเมื่ออ่านด้วยสายตาของคนปัจจุบัน ก็เกิดคำถามทางจริยธรรมสำคัญว่า เหตุใดร่างของชายผิวดำจึงถูกนำมาใช้เพื่อช่วยชายผิวขาว โดยไม่ได้กล่าวถึงความยินยอมของผู้ตายหรือครอบครัว ขอให้เข้าใจว่าเป็นเพียง “ตำนานศรัทธาในยุคกลาง ซึ่งจินตนาการถึงการปลูกถ่ายขา เพื่อประกาศว่าพระเมตตาของพระเจ้าสามารถข้ามพรมแดนของชาติพันธุ์และสีผิวได้” เราควรชื่นชมขาของชายชาวเอธิโอเปียที่ช่วยให้คนหนึ่งเดินได้ เราต้องเคยเห็นคุณค่าของ “เจ้าของขา” ซึ่งเป็นมนุษย์ผู้มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับเรา

การรักษาใน “สายตา” ของเรา— ขอให้เรามองมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะมีความเชื่อชาติ สีผิว ฐานะ หรือศาสนาใด ว่าเป็นพี่น้องและเป็นภาพลักษณ์ของพระเจ้า...

วิชฌ ธัญญอนันต์ เก็บตำนานมาเล่าให้ฟัง